

การศึกษาแนวคิด ความเชื่อและหลักการปฏิบัติเพื่อความสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ในกลุ่มจังหวัดสนุก
A Study of Concept. Belief and Practice for happiness Of The Ethnic Groups in the SNM
Provinces' Cluster

พระครูศรีปริยัติการ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonphanom Buddhist College Corresponding E-mail
: vivo250462@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความสุข 2) เพื่ออธิบายความเชื่อเกี่ยวกับความสุข และ 3) เพื่อวิเคราะห์หลักการปฏิบัติเพื่อความสุขของชนเผ่าไทยญ้อในกลุ่มจังหวัดสนุก โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informant) ข้อมูลในพื้นที่วิจัยจังหวัดละ 15 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า

หลักแนวคิด ความเชื่อและหลักปฏิบัติเพื่อความสุขของชนเผ่าไทยญ้อในจังหวัดมุกดาหาร สกลนครและ นครพนมมีความพันกัน ในแง่ความเชื่อของชนเผ่าไทยญ้อทั้งสามกลุ่มมีความเป็นลักษณะเฉพาะ ได้แก่ ความเชื่อ การตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยใกล้แม่น้ำ ความเชื่อและหลักปฏิบัติเพื่อความสุข เช่น การมีพ่อสื่อแม่สื่อที่เป็นหน่วยสังคมในการประคับประคองชีวิตครอบครัวของบุคคลที่ตนเองสื่อ ความเชื่อเรื่องหลักบ้านหรือหลักเมือง อัตลักษณ์สำคัญของชนเผ่าไทยญ้อคือภาษาและการแต่งกาย ความเชื่อดังกล่าวนำไปสู่ความสุข ได้แก่ การมีสุขภาวะโดยเฉพาะด้านจิตใจที่ยึดมั่นในจารีตประเพณี ความศรัทธาในประเพณีสร้างแรงบันดาลใจและความเบิกบาน ความเชื่อเรื่องผีหลักเมือง การสร้างสังคมเข้มแข็ง การเชื่อเรื่องผีปู่ตาสร้างการรักษาสิ่งแวดล้อม การเชื่อผู้อาวุโสเป็นการสร้างระบบการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของคนในชุมชน และอัตลักษณ์ทางประเพณีในปัจจุบันเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชนคือการท่องเที่ยว ดังนั้น ความเชื่อของชนเผ่าไทยญ้อเป็นฐานการสร้างความสุขในชนเผ่าได้

คำหลัก : ญ้อ. ความสุข. ความเชื่อ

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the concept of happiness. 2) to explain beliefs about happiness. and 3) to analyze the principles of happiness for Thai Yoh people in Sanook Province group. By qualitative research. document analysis. and 15 key informants interviewed

The results are as follow

Beliefs and Rules of the Yoh people in Mukdahan, Sakon Nakhon and Nakhon Phanom provinces lead to happiness and connection in terms of beliefs of the three groups of the Yoh people. They have unique characteristics; such as the belief of domiciling near the river, having matchmaker in the society. Such beliefs lead to happiness, including well-being, especially the mind that adheres to tradition. Faith in traditions inspires cheerfulness. The crucial characteristics of the Yoh people are language and dress. Obeying the elders creates a system of cooperation in the activities of people in the community. The present characteristics of the tradition are the base of the community economy which is tourism. Therefore, the beliefs of the Yoh people are the base for creating happiness in the tribe.

Key word : Yo. Happiness. Beliefs

บทนำ (Introduction)

ความสุขเป็นเป้าหมายชีวิตของปัจเจกบุคคล การจัดการสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในอันเป็นเงื่อนไขที่ขัดขวางการนำไปสู่ความสุขและการส่งเสริมปัจจัยภายนอกและภายในที่เอื้อต่อการมีความสุขจึงเป็นสิ่งสำคัญ ปัจจัยดังกล่าวมีหลายมิติ ทางพระพุทธศาสนาเน้นมิติทางด้านจิตใจในการจัดการความสุขคือการพัฒนาด้านจิตใจเป็นหลัก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2543 : 663) ในมิติทางสังคม ด้านการเมืองและด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยภายนอกที่ได้รับการจัดการ นอกจากนี้ยังมีมิติเชิงระบบอันเกิดจากความสัมพันธ์ของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างมิติเหล่านั้นด้วย ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-7 เป็นแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นหลักตามความเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจได้รับการพัฒนา ความสุขของมนุษย์จะเกิดขึ้น ซึ่งผลของการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวที่ผ่านมามีสูงจนแล้วว่าไม่ถูกต้อง เพราะมนุษย์มีองค์ประกอบทั้งร่างกาย จิตใจและอารมณ์ การตอบสนองเพียงด้านวัตถุมิได้นำไปสู่ความจริงอย่างยั่งยืน (เกวรุต ไชยเดช. 2556 : 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อมา โดยเฉพาะฉบับที่ 8 จึงได้เน้นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นศูนย์กลางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และชุมชน โดยใช้ฐานเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อให้เกิดดุลภาพ (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546 : ง.) และสำนักงานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกรมพัฒนาชุมชนได้กำหนดตัวชี้วัดความสุขของมนุษย์ไว้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มิติด้านจิตใจ อารมณ์ 2) มิติทางสังคม ชุมชน 3) มิติครอบครัว 4) มิติทางเศรษฐกิจ 5) มิติธรรมาภิบาล และ 6) มิติทรัพยากร (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556 : 9) โดยเฉพาะในกลุ่มจังหวัดสนุกซึ่งประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร ประชาชนที่อาศัยอยู่นอกกลุ่มชาติพันธุ์ลาว (อีสาน) แล้วยังมีชาติพันธุ์อื่นๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลาย เช่น ผู้ไท ญ้อ ข่า เป็นต้น (คณะผู้จัดทำ. 2560 :039) แต่ละชาติพันธุ์จะมี

วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต ภาษา การแต่งกาย ความสัมพันธ์ทางสังคม ความเชื่อที่ทั้งคล้ายและแตกต่างกัน วัฒนธรรมที่เป็นนามธรรมนี้เป็นฐานการจัดการดำเนินชีวิตที่เห็นประจักษ์รูปธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การทำมาหากิน เป็นต้น ความเป็นชาติพันธุ์จึงเป็นการกำหนดค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต และเป็นหลักปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตด้านครอบครัว การจัดการทรัพยากรและความสัมพันธ์ระหว่างกันอันเป็นที่มาของความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดของความสุขชนเผ่าไทยอยู่ในกลุ่มจังหวัดสنگ
2. เพื่ออธิบายความเชื่อเกี่ยวกับความสุขของชนเผ่าไทยอยู่ในกลุ่มจังหวัดสنگ
3. เพื่อวิเคราะห์หลักการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ความสุขของชนเผ่าไทยอยู่ในกลุ่มจังหวัดสنگ

การสร้างเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เพื่อทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องความสุข ความเชื่อเกี่ยวกับความสุขของชาติพันธุ์ชนเผ่าไทยอยู่ในกลุ่มจังหวัดสنگ และ การลงภาคสนาม (Field Work) เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ได้แก่ ชนเผ่าไทยอยู่ในจังหวัดสละ 15 รูป/คน ประกอบด้วย

- 1.ชนเผ่าไทยอยู่ในบ้านโพน ตำบลโนนตาล อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม จำนวน 15 รูป/คน
- 2.ชนเผ่าไทยอยู่ในชุมชนวัดธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 15 รูป/คน และ
- 3.ชนเผ่าไทยอยู่ในบ้านดงเย็น ตำบลดงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร

โดยจำแนกตามสถานภาพ คือ ผู้ใหญ่บ้านหรือประธานชุมชน จำนวน 1 คน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสมาชิกเทศบาล จำนวน 3 คนพระสงฆ์ จำนวน 3 รูป ชาวบ้าน จำนวน 8 คน รวมเป็น จำนวน 45 รูป/คน

วิธีการวิจัย

การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเครื่องมือในการศึกษาและแนวคำถามปรับตามสภาพของผู้ให้ข้อมูลหลัก แล้วนำแนวคิดหรือข้อมูลข้างต้นมาสร้างเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (structured interview) และไม่มีโครงสร้าง (unstructured interview) และแบบสอบถาม (questionair) ต่อมา

การสังเกต (observation) สังเกตกิจกรรมการแก้ไขปัญหาชุมชนตามกรอบแนวคิด (ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน) ความตรงตามเนื้อหา (content validity) คือ แบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมตอบ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1-3 ได้ มีลักษณะเป็นคำถามเชิงอัตนัยจำนวน 22 ข้อ มีเกณฑ์การสร้างดังนี้ 1) ยึดวัตถุประสงค์ข้อการวิจัยเป็นแนวทาง 2) กำหนดตัวบ่งชี้วัตถุประสงค์ซึ่งแบบสอบถามมีตัวบ่งชี้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 3 ตัวบ่งชี้ (3 ตอน) 3) นิยามศัพท์ตัวบ่งชี้ 4) ข้อคำถาม 22 ข้อคำถามการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ

สรุปผลการศึกษาและอภิปรายผล

1) ด้านความเชื่อและประเพณี

1. การตั้งถิ่นฐาน ชนเผ่าไทยญ้อชอบตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แม่น้ำหรือแหล่งน้ำ ซึ่งชื่อเมืองที่ชนเผ่าไทยญ้ออาศัยมักมีคำว่า “ท่า” ขึ้นก่อน เช่น เมืองท่าขอนยาง เมืองท่าอุเทน เป็นต้น (ลักษณะบ้านเรือนของชาว ไทยญ้อคล้ายกับบ้านเรือนของชาวไทยลาวทั่วไป การตั้งถิ่นฐานของไทยญ้อแตกต่างจากชนเผ่าผู้ไทที่มักจะตั้งถิ่นฐานใกล้เชิงเขา ส่วนชนเผ่าไทยญ้อตั้งถิ่นฐานใกล้แม่น้ำ ซึ่งการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างกัน มีผลต่อการสร้างบุคลิกภาพและการปรับตัวเข้ากับภูมิประเทศแตกต่างกันด้วย โดยไทยญ้อจะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและการประมง โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อของชนเผ่าไทยญ้อท่าอุเทนคือปลาสาม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของศิริกมล สายสร้อย (2540) ได้มีการสำรวจชุมชนชาวไทยญ้อ ประกอบด้วยหลายหมู่บ้านในเขตตำบลคลองน้ำใส โดยอธิบายว่า บ้านของชาวไทยญ้อเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง ส่วนใหญ่นิยมตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม ชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนญาติบ้านเรือน สร้างอยู่ตามพื้นที่ทำกินของตัวเอง พื้นที่ทำเกษตรกรรมจะอยู่ห่างจากที่อยู่อาศัยไม่มากนัก มีการดำรงชีพอย่างง่าย ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์พอเพียงต่อการยังชีพตามลักษณะภูมิประเทศ ในบริเวณพื้นที่ลุ่มจะปลูกข้าวหรือทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของชาวไทยญ้อ ส่วนในพื้นที่ดอนจะปลูกพืชไร่

2. ความเชื่อและการนับถือผี โดยประเพณี พิธีกรรมและความเชื่อของชนเผ่าไทยญ้อที่มีประเพณีเลี้ยงผีปู่ตา โดยชาวบ้านจะสร้างตupaปู่ตา หรือ โองผีปู่ตา โดยถือว่าผีปู่ตา คือ ผีบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วแต่ยังมีความห่วงใยในความเป็นอยู่ของลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ สำหรับที่ตั้งของผีปู่ตาจะอยู่ใต้ต้นไม้ใหญ่ สำหรับผีบรรพบุรุษของชนเผ่าไทยญ้อที่ถือว่าเป็นผีปู่ตาดังนี้ คือ ผีเจ้าพ่อขุนสำราญ ญาพ่อผีลือสองนางพี่น้องเป็นพี่น้องไว้ทำหน้าที่ทำน้ำเพื่อรักษาเด็กในขณะกำลังอาบน้ำ เช่นเดียวกับชาวญ้อที่อำเภอท่าอุเทนมีความเชื่อว่าผีแม่เหล็กและผีบรรพบุรุษ คอยปกป้องคุ้มครองให้พวกตนอยู่เย็นเป็นสุข มีข้าวปลาอาหารสมบูรณ์ เพื่อตอบแทนคุณผีดังกล่าว (คณะผู้จัดทำ. 2560 :039) การบวงสรวงบูชาเจ้าปู่ ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นที่ยำเกรง ทั้งนี้ชาวภาคอีสานยังได้ยึดถือศาสนาพราหมณ์อันเป็นศาสนาคู่บ้านคู่เมืองมาตลอด โดยมีการสอนเชื่อเกี่ยวกับภุมขีปิตาที่ทำให้มีการเจ็บป่วยและทำการรักษาตามความเชื่อ

3. ความเชื่อเรื่องเสาหลักบ้าน โดยชุมชนชนเผ่าไทยญ้อให้ความสำคัญแก่เสาหลักบ้านหรือเสาหลักเมือง ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อเรื่องคิวงค์ตามความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ โดยทุกหมู่บ้านหรือชุมชนของไทยญ้อจะมีเสาหลักบ้านหรือหลักเมืองแทนสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือธรรมชาติในการคุ้มครองชุมชน ซึ่งเสาหลักบ้านจะมีลักษณะกลมหรือบางชุมชนจะมีลักษณะเป็นเหลี่ยม และเสาจะมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง

ประมาณหนึ่งคืบ โดยจะมีสามเสาและเสากลางจะสูงกว่าเสาอื่น ๆ โดยถือว่าเป็นเสาประธานและอีกสองเสาที่อยู่สองข้างเป็นเสารับรอง ซึ่งมีความสูงน้อยกว่าเสาประธานประมาณหนึ่งศอก (ข้อมูลสัมภาษณ์) และบางชุมชนของไทยผู้นับจะปรากฏว่ามีเสาเดียว ซึ่งชนเผ่าไทยผู้นับเชื่อว่าเมื่อคนในชุมชนจะเดินทางไกลหรือไปต่างถิ่นก็จะมีมารมาคอยหรือบอกเล่าเสาลูกบ้านพร้อมทั้งขอพรให้ประสบความสำเร็จอีกส่วนหนึ่งด้วย

4. ความเชื่อเรื่องพ่อสื่อหรือแม่สื่อ คตินี้คล้ายคติความเชื่อของชาวผู้ไทย โดยพ่อสื่อหรือแม่สื่อของชนเผ่าไทยผู้นับจะมีบทบาทอย่างสำคัญในสังคมไทยผู้นับ ซึ่งความสัมพันธ์ของพ่อสื่อและแม่สื่อเริ่มมีความสำคัญในสังคมตั้งแต่การติดต่อเลือกคู่ เลือกคู่ความเหมาะสมของคู่แต่งงาน พ่อสื่อหรือแม่สื่ออาจจะเป็นใครก็ได้ที่อยู่ในชุมชนที่ครอบครัวทั้งสองฝ่ายให้การยอมรับ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนมีอาวุโสกว่าคู่แต่งงาน มีฐานะมั่นคง ไม่มีประวัติต่างปร้อย และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในชุมชนไทยผู้นับ การเลือกคู่ทั้งฝ่ายชายและหญิงจึงผ่านการให้คำแนะนำของพ่อสื่อแม่สื่อว่าบุคคลใดเหมาะสม หรือไม่เหมาะสมในการเป็นคู่ครอง พ่อสื่อหรือแม่สื่อมีบทบาทตลอดชีวิตคู่ครองของคู่หนึ่งๆ ตั้งแต่การการเลือกคู่ การเจรจาการไปสู่ขอ ดังนั้นคู่ที่แต่งงานจะให้ความเคารพนับถือและยำเกรงในพ่อสื่อและแม่สื่อน้อยอย่างมากรองมาจากบิดามารดาของตนเอง (วรวิทย์ ก้านจักร. 2558 : 70) เมื่อชีวิตคู่มีปัญหาพ่อสื่อแม่สื่อจะมีบทบาทเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ย เพราะถือว่าหากคู่ใดมีการหย่าร้างก็จะเป็นการสะท้อนศักยภาพของพ่อสื่อแม่สื่อคู่หนึ่งด้วย ทำให้การจัดการความสัมพันธ์ในทางสังคมของไทยผู้นับ จึงมีบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทในการจัดการความสัมพันธ์ของคนในสังคมอย่างมาก เพราะชีวิตคู่จะดำเนินต่อไปได้และหย่าร้างน้อยเนื่องจากความเคารพและเกรงใจในพ่อสื่อและแม่สื่อนี้เป็นตัวตั้ง

2) ความเชื่อและประเพณีที่นำไปสู่ความสุขของชุมชนไทยผู้นับ

ด้านสุขภาวะ ได้แก่ สุขด้านร่างกาย สังคมและจิตใจ ด้านร่างกายไม่ปรากฏชัด ด้านจิตใจและสังคมปรากฏชัดเจน โดยด้านจิตใจหรือจิตวิญญาณแล้ว ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณีตอบสนองในการทำหน้าที่สร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เชื่อและผู้ปฏิบัติตาม ความเชื่อและการทำพิธีกรรม การประคบกับประเพณีมาจากแรงผลักดันใจจิตใจ แรงบันดาลใจและความศรัทธา ทำให้จิตใจมีความเชื่อมั่น มีจิตใจเบิกบาน ทำให้จิตใจเบิกบาน ความเชื่อสร้างข้อห้ามและข้ออนุญาตที่บุคคลในการดำเนินชีวิตเพื่อเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายร่วมของกลุ่ม กฎกติกาที่เป็นความเชื่อฝังแน่นในจิตวิญญาณเป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตทั้งบุคคลและสังคม การละเมิดหรือการก่ออาชญากรรมของชนเผ่าไทยผู้นับไม่ค่อยปรากฏ กล่าวคือมีจำนวนน้อยมาก เพราะอาศัยความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งยังทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวคนในสังคมได้อย่างกลมกลืน สร้างดุลยภาพของชุมชนไทยผู้นับได้ดำเนินไปอย่างสันติ

ด้านครอบครัว ลักษณะครอบครัวไทยผู้นับเป็นครอบครัวขยาย โดยมีปัจจัยสำคัญที่ช่วยพยุงให้ชุมชนไทยผู้นับมีปัญหาด้านการหย่าร้างน้อย คือ หน่วยทางสังคมที่มีพ่อสื่อและแม่สื่อเป็นผู้มีบทบาทในการสร้างชีวิตคู่และมีบทบาทตลอดชีวิตการแต่งงานของคู่หนึ่งไปตลอด (วรวิทย์ ก้านจักร. 2558 : 76) พ่อสื่อแม่สื่อถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์การครองเรือนมาจนประสบความสำเร็จมีฐานะมั่นคงและมีวุฒิภาวะเหมาะสมจึงจะเป็นที่ยอมรับของ

สามีภริยาผู้จะสร้างครอบครัวใหม่ และถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณต่อชีวิตครอบครัวด้วย อาจกล่าวได้ว่ามากกว่า บิดามารดาของตนด้วยซ้ำ เมื่อมีปัญหาในครอบครัวที่สร้างขึ้นใหม่พ่อสื่อแม่สื่อจะมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ใหญ่ เข้ามาไกล่เกลี่ย หรือครอบครัวใหม่มีปัญหาในการดำเนินชีวิตด้านต่าง ๆ ก็จะปรึกษาและพึ่งพาพ่อสื่อแม่สื่อของตนเอง ที่สำคัญการมีพ่อสื่อแม่สื่อของชุมชนไทยยังถือว่าเป็นการแก้ปัญหาแบบไกล่เกลี่ย ประนีประนอมและทำให้ ทั้งสองฝ่ายไม่รู้สึกว่าเสียเปรียบ และพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อที่จะเป็นแบบอย่างของครอบครัวอื่นในการทำหน้าที่ พ่อสื่อแม่สื่อของตนในรุ่นต่อ ๆ ไปด้วย

การที่มีพ่อสื่อแม่สื่อเข้ามามีบทบาทในชีวิตครอบครัวของคู่หนึ่งเป็นการช่วยลดอัตราการหย่าร้างหรือ ครอบครัวแตกแยกได้อย่างมากในชุมชนไทยยัง การที่คนในชุมชนไทยยังคู่หนึ่งมีพ่อสื่อแม่สื่อชักจูงแนะนำจนเกิด ครอบครัว และพ่อสื่อแม่สื่อได้เข้ามาดูแลความเป็นอยู่อย่างสม่ำเสมอโดยเฉพาะเมื่อชีวิตคู่มีปัญหา การทำหน้าที่ได้ดี ของพ่อสื่อแม่สื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นของคนในชุมชนว่าตนเองมีความสามารถและได้รับความเคารพจากคนใน ชุมชนด้วย

ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร การจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับความเชื่อ และประเพณีอย่างแยกกันไม่ออก หมายถึง กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชนไทยยัง แม้จะมีได้ สัมพันธ์โดยตรงแต่ผ่านพิธีกรรมและความเชื่อ โดยในชุมชนไทยยังจะมีความเชื่อที่ครอบคลุมกิจกรรมชีวิตในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของชุมชนไทยยัง นอกจากนี้ยังมีปรากฏการปลูกต้นดอกจำปาซึ่งใช้ เป็นดอกไม้ที่ชาวชุมชนไทยยังนำไปบูชาพระในบ้านเรือนของตนในวันทุก ๆ พระ โดยทำเป็นขันบูชาด้วยดอกไม้ จำปา 5 คู่และเทียนเหลือง 5 คู่ ซึ่งเรียกว่าขันห้า และยังมีการนำไปบูชาเสาเรือน บูชาแม่กระเด โตามความเชื่อเรื่อง ของการอยู่ในเรือนชานอย่างมั่นคงและการปกป้องไม่ให้สมาชิกในครอบครัวพลัดตกกระไดเวลาขึ้นลงอีกด้วย

นอกจากนี้ชุมชนไทยยังมีความสัมพันธ์กับความเชื่อเรื่องผีปู้ตา ซึ่งคำว่า ปู้ตา หมายถึง คนสอง จำพวกหนึ่งที่เป็นบรรพชนของชาวอีสานในอดีต คำว่า ปู้ หมายถึง ปู่และย่า ที่เป็นพ่อแม่ของพ่อ ส่วนคำว่า ตา หมายถึง ตาและยายที่เป็นพ่อแม่ของแม่ เมื่อบรรพบุรุษสองสายนี้ล่วงลับไปหลายชั่วอายุคน จนไม่สามารถที่จะจำชื่อ ได้ ลูกหลานรุ่นหลัง ๆ จึงเรียนเป็นกลาง ๆ ว่า ปู้ตา และมีการเลี้ยงผีปู้ตาอันเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลส่งไปให้ บรรพบุรุษที่ล่วงลับไป (วรวิทย์ ก้านจักร. 2558 : 78) เพราะเมื่อปู้ตามีชีวิตอยู่นั้นได้สร้างคุณงามความดีไว้กับ ลูกหลานและสังคมหลายประการ เช่น ให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี สะสมสาธารณสมบัติไว้เพื่อลูกหลาน เป็นต้น เพื่อเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่องานต่อบรรพบุรุษ จึงมีการเลี้ยงผีปู้ตาสืบต่อไปจนกลายเป็นประเพณี และจะกระทำพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน ในระหว่างเดือน 6 - 7 ชาวบ้านจะเลี้ยงปู้ตาก่อนที่จะลงมือทำนาและเลี้ยงผีตา แยก สถานที่เลี้ยงปู้ตาก็คือดอนปู้ตา อันเป็นสถานที่ปู้ตาสังสถิตอยู่ ในชุมชนไทยยังแทบทุกหมู่บ้านจะเลือกป่าไม้ ใกล้หมู่บ้านเป็นที่ปลูกหอหรือโงให้ปู้ตาอยู่ ภายในหอปู้ตานั้นจะประกอบด้วยรูปปั้นปู้ตา แท่นวางเครื่องสังเวยบูชา รูปปั้นตุ๊กตาข้าวทาสชายหญิง รูปปั้นช้าง ม้า วัว ควาย หอก พวงมาลัย ดอกไม้ รูปเทียน โดยผู้ที่ดูแลรักษาหอปู้ตา เรียกว่า " เฒ่าจ้ำ" คำว่า จ้ำ มาจากคำว่า ประจํา โดยเฒ่าจ้ำนอกจากจะมีหน้าที่ดูแลศาลปู้ตาให้เรียบร้อยเป็นประจำ

อยู่แล้ว ยังมีหน้าที่เป็นคนกลางในการติดต่อระหว่างปู่ตากับชาวบ้าน เฒ่าจ๋าจึงคล้ายกับทหารคนสนิทของปู่ตา ใครทำอะไรผิดประเพณี ปู่ตาโกรธก็จะบอกผ่านเฒ่าจ๋าไปยังบุคคลที่กระทำผิด ปู่ตาต้องการให้ชาวบ้านปฏิบัติตามอย่างไร ก็บอกผ่านเฒ่าจ๋าไป ชาวบ้านจะติดต่อกับปู่ตาโดยตรงไม่ได้และมีคนในชุมชนไทยญ้อจะไปจากถิ่นหรือคนต่างถิ่นจะเข้ามาเป็นสะใภ้หรือเป็นเขยของไทยญ้อ จะต้องคบหรือบอกปู่ตาให้ทราบผ่านคนกลางก็คือเฒ่าจ๋าของแต่ละชุมชน

ด้านอาชีพ รายได้ และความเข้มแข็งของชุมชน ชนเผ่าไทยญ้อที่ศึกษาทั้งสามแห่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลและเทศบาลนครตามการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะชนเผ่าไทยญ้อเมืองสกลนครถือว่าอาศัยอยู่ในเขตเมืองเจริญทำให้มีวิถีชีวิตที่ต่างออกไปจากชุมชนไทยญ้ออื่น ๆ และหากพิจารณาวิถีชีวิตของชุมชนแล้ว ชนเผ่าไทยญ้อตำบลดงเย็นตั้งถิ่นฐานในเขตเทศบาลตำบลที่อยู่ในเขตชนบทห่างจากความเจริญแบบชุมชนเมืองทำให้ลักษณะวิถีชีวิตแบบไทยญ้อดั้งเดิมปรากฏชัด เช่น ภาษาพูด ความเชื่อและการปฏิบัติตนกับพระสงฆ์ ส่วนชาวญ้ออำเภอลำดวน ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่มีลักษณะกึ่งความเจริญแบบชุมชนเมืองกับชุมชนในชนบท แต่ในภาพรวมไทยญ้อในพื้นที่ศึกษาทั้งสามแห่งมีแกนหลักคือผู้นำศาสนาคือพระสงฆ์และผู้อาวุโสในท้องถิ่นด้วย

ในด้านอาชีพรายได้และความเข้มแข็งของชุมชนไทยญ้อ จากการศึกษาพบว่าในชุมชนไทยญ้อแต่ละแห่งจะมีการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์การตั้งถิ่นฐาน เช่น ชาวญ้อที่ดำรงอยู่ชีวิตในเมืองมีอาชีพหลากหลายไม่แตกต่างจากชนเผ่าอื่น ๆ ในภาคอีสาน ส่วนที่มีลักษณะพิเศษคือชนเผ่าไทยญ้อส่วนใหญ่ที่อยู่ในชนบทและกึ่งชนบทมักจะตั้งถิ่นฐานใกล้แม่น้ำเป็นหลัก จึงอาชีพหลักคือการเกษตรและทำการประมงน้ำจืดควบคู่กันไป รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ ตามฤดูกาล นอกจากนี้ชุมชนไทยญ้อได้อาศัยสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างรายได้เสริม เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จนกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนและได้รับความนิยมกลายเป็นสินค้าโอท็อปขึ้นชื่อของชนเผ่าไทยญ้อตำบลดงเย็นคือหอมกุ่มเจ้าะ ซึ่งทำจากปลาน้ำจืดปรุงด้วยเครื่องเทศต่าง ๆ และห่อด้วยใบยอแล้วนำไปนึ่ง ส่วนไทยญ้ออำเภอลำดวนคือปลาสาม และไทยญ้อเมืองสกลนครคือผ้าย้อมคราม จนกลายเป็นชื่อตลาดถนนผ้าครามหรือถนนคนเดินบริเวณหน้าวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร และจังหวัดสกลนครได้มีการจัดประกวดธิดาผ้าครามในงานกาชาดของจังหวัดอีกด้วย

อาชีพเพื่อการสร้างรายได้ข้างต้นนับว่าเป็นอาชีพดั้งเดิมของชนเผ่าไทยญ้อ และในปัจจุบันอาชีพของชาวญ้อที่เกิดผลผลิตในเชิงอัตลักษณ์ ก็คือเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหรือท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ประกอบกับแหล่งที่ศึกษาทั้งสามแห่งมีพระธาตุสำคัญที่จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก มีสินค้าที่ระลึกและผลิตภัณฑ์จากอัตลักษณ์และการใช้การเล่น เป็นต้น

ด้านการบริหารชุมชนและธรรมาภิบาล ชาวเผ่าไทยญ้อมีโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและการให้ความเคารพผู้อาวุโส โดยยึดตามหลักหลักประเพณีดั้งเดิม มีหลักการของการอยู่ร่วมกันโดยทำกิจกรรมของชุมชนความเป็นกาวใจคือมีประเพณีเป็นกรอบการดำเนินชีวิตที่ทุกคนมีแนวทางการดำเนินชีวิตตามธรรมเนียมประเพณีตามที่กล่าวแล้ว ซึ่งหลักการนี้ทุกคนสามารถคาดหวังและคาดการณ์ได้ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของงานศึกษานี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ควรแสวงหาทุนทางสังคม อัตลักษณ์ของชนเผ่าไทยผู้อยู่ที่ดิงตามมาเป็นฐานของการพัฒนา เน้นด้านเศรษฐกิจโดยเปรียบเทียบกับชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

2. ข้อเสนอแนะงานวิจัยต่อไป

โครงสร้างทางสังคมของชนเผ่าไทยผู้อยู่ มีหน่วยสังคมหน่วยหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษคือ การมีพ่อสื่อแม่สื่อ ดังนั้น จึงควรทำการศึกษาบทบาทของพ่อสื่อและแม่สื่อในชุมชนชนเผ่าไทยผู้อยู่ในการดำเนินการสร้างคุณภาพทางสังคม

References

- เกวรุต ไชยเดช. (2550). การสำรวจและประเมินระดับความสุขของประชาชนกรณีศึกษา : เทศบาลตำบลอ่าวลึกใต้ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่. ปริญญาโท. รม. (การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- คณะผู้จัดทำ. (2560). **ท่องเที่ยววิถีชนเผ่างานศิลปถิ่นสนุก สกลนคร นครพนม มุกดาหาร**. นครพนม: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครพนม.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริกมล สายสร้อย. (2540). วิถีชีวิตของชาวไทยผู้อยู่ในอำเภออรัญประเทศ. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (อำนวยการ).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **รายงานสถานการณ์ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของคนในสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- พระพรหมคุณากรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2548). **สภาวะองค์รวมแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- วรวิทย์ ก้านจักร. (2558). **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์**. (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก www.tci-thaijo.org/index.php/rup/article/download. (วันที่ 12 มีนาคม 2561)
- nualnoon2010. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ.2550-2554**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก https://pomclass2.blogspot.com/p/blog-page_10.html (วันที่ 10 มีนาคม 2561)